

2.
P e r h e - K u n d a .

P i l a - K i r j o i t u s

E p ä - L u u l o i s t a ,

K o l m e s s a O s a s s a ,

J A K . J U T E I N I L D A .

W i i p u r i s s a .

P a i n e t t u A . C e d e r w a l l e r i n K i r j i -
p a i n o s s a w u o n n a 1817.

Personat elli Nsian omaiset.

Isäändä.

Emändä.

Antti, wanhin poika.

Manu, sen jälkeinen, joka Pitäjän
Koulua käwi.

Jonas, nuorin poika.

Anna, tytär.

Matti, palkollinen.

Hanna, wanha piika, Koturina talossa.

Aune, wanha leski Ehlästä.

Perho, wanha Kylan paimen.

Päivä-wäkeä heinän teossa.

Muutama naapurin mies.

Jos ei epä-luulet aina wahingoita, ovat
ne luitengin alati ihmisyhden häwäistys.

Ensimmäinen Osa.

Yksi Näyttö

Lehti-majassa talon pihalla.

Emändä. (Toimittain illallista.)

Kauamba wäki nyt niitulla wiipyykin.
Lauwandaina saisi työn warhemmingin päät-
tää.

Hanna. (Jotuesansa penkillä.)

Ahneus wetää, ahneus wetää. Se wi-
fa on tämänkin talon isännällä. Raamattu
kielittää huolen pitämisen huomenesta; mutta
joka jo leskellä ahnehtii talwen waraksi, se
mahtaa olla kadotuksen alainen; jokaisella
päiwällä on suru itsestänsä.

Emändä.

Huomenesta huolen pitäminen on meille
jo toisin seljitetty. Ei tarwitse määrättömästi
murhehtia elämän tähden; sillä kowa murhe
tekee ihmisen woimattomaksi työhön jo halut-
tomaksi toimituksiin; mutta ahkeruus on ih-
misen welvollisuus, ja toimi hänen kunniansa;
ja jos ei talon-poika pitäisi ensimmäin huolda

huomenešta ja tulevaisista ajoista, niin nä-
kô ja onnettomuus asuišwat aina hänen kyn-
nyksellânsä.

Hanna. (Syräillen itseksensä ei ole
tätä kuulwanansa.

Wisasten neuvo wieriipi,
rukous köyhän ruokkiipi;
Elias ennen linnuilda
sai ruoan runsaan korpilda;
lesken jauhot lisättiin,
öljy syöty säästettiin.

Woi sen tähden maa-ilmaa! Kuinga se päivä
päiväldä, hetki hetkeldä pahenee.

Emändä.

Ei ole siis tähän aikaan enää luotetta-
wa korppiengan andeliaisuuteen; kyllä nykyi-
set korpit syöwät itse mitä he saawatkin.

Jonas. (Tuosten lehti-majaan.

Äiti, äiti! jo wäki näkyy tulewan ko-
tia, isä edellä ja kaikki muus perässä.

Emändä.

Wai niin, poikaiseni, wai jo näkyy tu-
lewan. Tule nyt sinä noutamaan leipää ai-
tasta, että he saawat kohta ruoalle istua,
minä menen kuori-piimää tuomaan, koska
nyt on ensimmäinen heinä-päivä.

Jonas.

Äi, Äiti! jos Manu olisi Roulusta ko-
tona, niin saisi hängin nyt niitulla olla.

Emändä.

Kyllä on vielä aikaa sitte kuin kottia tulee.

Jonas.

Koskas Manu tulee kottia?

Emändä.

Minä luulen näinä päivinä, jonga isäs paremmin tietää. (Menewät yhdessä ulos lehtimajasta.)

(Matin ja Antin laulu kuuluu.)

Hanna. (Itseksensä.)

Pois lähdän minäkin tästä. Jo taas kuuluu Matin, huliwilin, ääni.

Matti. (Laulain laulana.)

En kerskaa mä sukuni suurruudesta,
waan weisailen wapaasti miehuudesta.
Työstäni tulee pi hyödytys, huwitus,
Walda-kunnallekin woiman' on wahwistus.
Wirkan' on hywä ja sääty' on suur';
Salon-pojaksi mä mainitaan juur' ;:

Antti. (Toistain.)

Wirkan' on hywä ja sääty' on suur';
Salon-pojaksi mä mainitaan juur'.

Matti.

Me arwomme wiisailda ansaitsemme
ain' ahkeruudella ja järjellämme.
Poikamme puhtaina, pestriillä poskilla,
harmaalla jakulla, harjatuil' hiuksilla

waatiwat tyttäret toivohon päin,
lisäten riemua rinnoissa näin :;

Untti.

Waatiwat tyttäret toivohon päin,
lisäten riemua rinnoissa näin.

Matti.

Kuin korkeat kaispaamat kokousta,
ja etsiwät hullusti huwitusta,
silloin me toitämme toimella tähtämme,
aljetun päivämme riemulla päättämme
wiljellen maatamme ilolla waan;
aurassa arwo on isämme maan :;

Untti.

Wiljellen maatamme ilolla waan;
aurassa arwo on isämme maan.

Matti.

O! tyhmät, kuin luulewat kunniansa
ain' waluan arwosta wanhembansa,
sukunsa iängin suurena pitävät,
isäinsä kunnian isoillen käyttävät;
mun sukun' Natamist' alkunsa sai,
mä nauran siis muille ja olen wai :;

Untti.

Mun sukun' Natamist' alkunsa sai,
mä nauran siis muille ja olen wai.

(Emandä tuo woita ja Jonas leipää
pöydälle juuri kuin heinä-wäki wiikate
olalla ja harawa lädessä lotia ehti.)

Jonas. (Larttuu isänsä kateen-

Isä! minä päivänä Manu koulusta kosta tulee?

Isändä.

Minä tuon hänen huomena kirkosta tullessani.

Jonas. (Hypäten toisella jalallansa.)

Su, heiija! hyvä, hyvä, Isä kulta!

Emändä.

Kuoka on jo laitettuna. Istukai päin pöytään, että wieraat kosta ehtivät.

(Wäki asettaa itsensä pöydän ympärille, sitte kuin he owat heinä-aseensa pois panneet.)

Toinen Osa.

Edellinen Näyttö

Sunnundaina jälkeen puolen päivän lehtimajasfa.

Isändä. (Mahulle perhe-kunnan läsnä ollessa.)

Nyt olet sinä, rakas poikani, käynyt koulua kolme vuotta. Opettajas sanoo sinulla olewan sekä hyvän muiston että käsitähksen. Jos sinä mielit sen tähden tulla Herraksi, niin tahdon minä sinua korkeissakin kouluissa käyttää; minä toivon sinusta ahkeruuden ja siwenden kautta tulewan kelpomiehen.

Manu.

Ei, Isä! sallikai minun walitani isäini
 sääty. Minä luulen talon-poikana parhain
 taitawani hyödyttää Isän-maata; sillä tyd-
 hön on minulla suurin halu. Siinä on
 myös Koulu-mestari minulle jo monda hy-
 wää neuwoa andanut.

Isändä.

Se on tosi, miestä tässäkin säädyssä
 tarwitaan. Se olisi hywä, että järjellisiä
 pelto-miehiäkin löytyisi, jotka olisivat muille
 esi-merkiksi; sillä tämä sääty on kuitengin
 Walda-kundain perustus, ehkä se tyhmildä
 on tähän asti tullut ylen katsotuksi.

Manu.

Jaa, jos pelto-miehet owat tähän asti
 tulleet ylen katsotuksi, niin on se suuresti ol-
 lut myös heidän oma syynsä; he owat hä-
 wäisneet itsensä epä-luuloillansa, he owat pi-
 täneet taikauksia, luottaneet noitain elli pet-
 täjain wiekkauteen, ja uskoneet turhia hengiä
 maa-ilmassa. Kuitengin sanoi Koulu-mesta-
 ri, että Suomessa on ollut wähin sen laisia
 heikko-uskoisia, waan enemmän niitä, jotka
 owat muita palkan edestä uskottaneet.

Isändä.

Miin aina on se ennen ollut. Sietäjät
 pettivät heikko-mielisiä, ja naurowat heidän
 tyhmyydensä ylitse; sillä kukiin tunsi itse woi-
 mattomuutensa. Mutta, kitos Jumalan!
 nyt owat sen laiset pettäjätkin wähendyneet,

Koska ihmiset enemmän luonnon vaikutuksia tutkiivat, koska valistuksen päivä on ruvennut koittamaan, jona edessä tyhmyys väriisee.

Matti. (Pilalla.)

No, no! älkäi vielä niin päättäkö. Mitäs Kylan Perho ja vanha Uune tähän sanoisivat?

Uuna.

Uune näkyi äskän tulewan Hannan tytö tupaan, mutta Perho on vielä Karjan Kanssa metsässä.

Manu.

Räykäs huwituksen vuoski heitä tervehtimään, ennen kuin ilta lähenee. Matti ja Anna, tulkai te Kanssani.

Matti.

Ei se käy laatuun; Hanna pelkää mieswäkeä, sijotengin aika miehiä.

Antti.

Usko waan että pelkää, ehkä hän on pelkääwänänsä; hän tahtoo sen tautta näyttää, että hän hylkää miehet, koska ei kukaan ole hänestä ennen huolinut.

Manu. (Annalle.)

Lainnaa sinä, Anna, waattees Matille. Minua ei taida hän vielä peljätä.

Uuna.

Sywin kyllä?

Matti.

Liwan hywä.

(Anna menee ulos, kandaä waat-
teet lehti-majaan, ja Matti pu-
tee ne päällensä.)

Manu.

No, nyt saa mennä tupaan.

(He menewät kolmisiin.)

Jälkeinen Näyttö talon tuwasfa.

(Hanna laulaa viimeistä wärsyä wirres-
tänsä, ja Mune ennustaa kortilla pöydän
päässä, eikä tunne kumbikan enää Ma-
nua kaswoistonsa.)

Hanna.

Lihañ himo, leiwan pyhndö
luonnon lapset willitsee,
kunnia ja pellon kyndö
onnen orjat hallitsee.
Naiset miestä mieliwät,
yljät heitä etsiwät.
Kufin katsoo parastansa,
eiä tunne tarpeitansa.

Häijy hengi juonillansa
pyhän pijañ piirittää,
moniaasti matkoillansa
halut, himot herättää.
Piru . . . .

(Anna, Manu ja Matti tulewat tupaan.)

U n e. (Zättain kortit paioil-
lensa.

Terwe tulduanne, nuorukaiset, meitäkin
terwehtämään.

H a n n a.

Sm, o! niitä kalliita sanoja kuin siinäkin
wirressä on. Ottakai waari, tyttö raukat,
pyhyyden harjoituksista; perkele wäijyy ja
kay teidängin ympärillänne niin kuin kiljuwa
jalo-peura. Wälttäkai naimistakin; sillä sii-
nä on haureuden alku, haureudessa on huor-
uus, ja huoruutta harjoittajain ei pidä ikä-
nänsä Laimaan Walda-kundaa näkemän.

M a t t i. (Naisen äänellä.

Mutta mihingä ihmisen suku-kunda sitte
joutuisi, jos ej täällä kukaan naisi?

H a n n a.

Ei tarwitse turhia kysellä. Naimattomilla
on enemmän lapsia kuin naineilla Laimaan
Walda-kunnassa.

M a t t i.

Ongohan siellä eroitusta yksinäisten ja
awio-lasten välillä?

H a n n a.

Mitä minä ja moni muu jumalinen, mo-
ni hengellinen ihminen olemme hyväksi ha-
wainneet, siinä ei tarwitse maa-ilman lasten
pitkin puhua, epäillä ja kysellä; sillä me
olemme astiamme pyhänä pitäneet, ja pirun-
juonet wälttäneet, joka etsii meitä wäin-
goittaa.

Manu.

Minä luulen että ei pirulla ole ihmisen ylitse mitään valtaa; sillä Jumala on meidän turvamme. Mitä tarwinne vielä Jumalan meitä pahan hengen kautta rasittaa? Eyllä hänellä on muitakin wissoja, Eyllä hän syhdisen löhtää. Koulu-mestari on myös sanonut: peljättön se piruja, taikka muita hengiä, joka niitä nähnyt on, ja joka heidän vaikutuksensa tundee; mirulla ei ole sihen tarwetta. Ruumiitonda hengeä, ja aineetonda tulda, ei ole vielä maan päällä hawaittu.

Hanna. —

Eikö siis piruja olekan maa-ilmassa? Ni, poika parha! niin kuin petoja metsässä, niin kuin sandaa meressä. Woi! maa-ilmaa pahennusten tähden, koska Opettajat sen itse pahendawat. Woi! sitä jumalatonda Koulu-mestaria.

Matti. (Naisen äänellä.)

Jumalatonda? — — — hm! sanokai perkelelondä; sillä hän luulee, että paha hengi on jo walistuksen kautta ajettu pois maan päältä; mutta Jumala on kaikilla, ja pysyy iän-kaiikkisesti. Kuitengin taitaan kaiken lainen pahuus täälläkin perkeleeksi kutsuttaa, niin kuin paha oma tundokin helwetiksi, joka on tosin useasti polttawampi kuin huono helwetti.

Aune. (Pannan kätensä ristiin.)

Ohho, ohho! maa-ilmaa. Usko puuttuu jo ihmisildä. Mutta joka ei usko se kadote-

taan. Uskon kautta taitaan vuoretkin siirrettää, koska se oikein vahva on.

Matti. (Naisen äänellä.)

Missä huolisko niin vahvasta uskosta; sen laisella uskolla taitaisi jokuu tekin waikka wuoheksi uskoa.

Aune.

Suu kiini pikkasta! Parakkon Jumala, ei löydy näillä viimeisillä ajoilla enää uskoa maan päällä? Nyt kielletään pois tontut, maan haldiat ja pahat henget. Mutta, joka kiellää minun ihmisten edessä, sanoo Wapahataja, sen kiellän minä taimaallisen Isäni edessä.

Manu!

No, no, Aune! jopa te sywälle Raamattuun menette; ei tässä Wapahatajasta puhetta ollutkaan. Jos me kiellämme pirun taikka piru me, se on meille yhtä kaikki. Jos sen laisia hengiä löytyy maan päällä taikka ei, se on myös meille yhtä kaikki.

Aune.

So, Junkkari! epä-uskon sikiä! wai on se yhtä kaikki. Eikö ne tee toisinaan hywää, toisinaan pahaa ihmisille. Esi-merkitse tonttu, joka kantaa yhdelle rahaa toiselle sondaanurkat ja pielet täyteen. Minä tahdon tässä ilmoittaa yhden tapauksen maan haldias-ta, sitte kuin mirä seljitän (osoittain porttiin) tämän ennustuksen sinulle, Anna.

Anna.

Minustakos te nyt ennustitte?

U n e.

Jos ei juuri sinusta, Euitengin weljestäs Manusta, jota minä tiedän sinun rakastawas ja kotia toiwomas. Hänen kotia tulonsa näkyi nyt selkeästi kortissa.

M a t t i. (Naisen äänellä.)

Nyt on aika Koulu-poikain kesäksi kotia päästä. Mutta koskas kortit näyttiwät hänen kotia tulonsa?

U n e.

Jos ei tämän wiikon lopussa, Euitengin toisen alussa. — — — (Katsoo korttiin) Ei hän vielä kotia ajattelekan.

M a n u.

Hn, ha, ha! Woima on pois teidän konstistanne; minä olen jo kotona.

U n e. (Häpeillänsä.)

No, no! yksi kortti taisi sekaundua. Terve tulduas kotia, Manu poika. Jos minä olisin wiinaan katsonut, niin olisi paremmin käynyt.

M a t t i. (Naisen äänellä.)

Niin kaikei, olisittehan saaneet Euitengin wiinan ryyppätänne.

U n e.

Ei wiinasta mitään. Asia on Euitengin suora; Manu on kotona sekä tämän wiikon lopussa että toisen alussa, niin kuin kortit ennusiwat.

Matti. (Naisen äänellä.)

Miin aina muutkin ennustajat asiansa suorittavat. Jos ei tapaus käy aina ennustuksen jälkeen, niin sovitetaan ennustus tapauksen mukaan. Seljitys tässä asian ajaa.

Manu.

Siinäpä koko ennustuksen konsti ongin; muuta vaikutusta on järjellisen ihmisen työssä kottissa taikka wiina-pikarissa uskoa. Se usko on jo itsestäänsä joksikin jähtynyt.

Uune.

Hei, hei! hyvät ystävät, andakai minul-
lekin suun wuoro. Tässä saan minä il-
paukseni jälkeen ilmoittaa teille yhden näön,
jonga minä omin silmin nähnyt olen: Maan
haldia tuli kerran harmaa jalku päällä ja
kärwa-lakki päässä pitkin maan tietä Ehlään
Eäsin. Minä ilmoitin tämän näön kohta
naapurin emännälle, joka juuri silloin sopi
tien poikki ylös tulemaan. Mutta se usko-
ton, kirottu waimo naurahiti minulle, ja
päätti Maan haldian Ali-talon isännäksi,
jonga hän sanoi Pappilasta Kotia tulleen.
Jos minulla olisi tämä keppi ollut (raivistain
sauvaansa) Eyllä minä olisin hänelle Ali-talon
isännän näyttänyt. Hän sanoi vielä päälli-
seksi: pitäkää uskonne, sallikaa muille sitä
samaa.

Anna.

Ettekös te olisi saaneet Eysyä tätä asiaa
itse Ali-talon isännältä?

Uune.

Wai kysyä! eikö se olisi ollut epäily ja sota totuutta vastaan?

Manu.

Olkon tämä ihmeellinen näkö olollansa. Mutta se olisi suurempi ihme ollut, jos te olisitte sauvallanne saaneet kumppaninne uskomaan; sillä niin kuin jokea on mahdoton nähdä, niin on uskoittomangin totuuden opettajeta työläs uskoa. Ei nähdä käsillä anneta, eikä uskomaan wäkisin saada.

Uune.

Suu kiini, poika nulkki! Oletko sinä wanhain opettaja?

Manu.

Kyllä ennustajat ja Maan haldian näkiät opetusta tarwittsiwat.

Uune.

Että Maan haldia on, sen tietawät kaikki, jotka hänen uskowat.

Hanna.

Ja että ennustus-merkit taikka aiheet käywät tapausten edellä, se on monelta ennen kyllä hawaittu.

Uune.

Mitä aiheisiin tulee, taitaisin minä niistäkin teille paljon jutella. Minä otan waan tuli-palon, joka Mikkolan pirtin poltti, esimerkkiksi. Tämän tapauksen puhuin minä muinen Piiparille, ja Piipari pani minun sanani nuotille. Koska nyt tämä runo on täynnä Jumalan kunniaa ja hengellistä totuutta,